

ОЦІНКА ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Сучасна система вищої освіти є найголовнішим з чинників підвищення якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому. Конкуренція в освітньому середовищі зумовили трансформацію освіти у сучасному вимірі, тож необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті.

Глобальні цілі сталого розвитку, яких сьогодні дотримуються всі країни світу, встановлюють власні показники розвитку і включають 17 глобальних Цілей сталого розвитку та 169 завдань Порядку денного. Однією з цілей, а саме ціль 4 – обґрунтовує роль і значущість освіти як у конкурентному економічному середовищі, демократичному суспільстві, так і на ринку праці.

Ціль 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх:

4.1. До 2030 року забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики завершували здобуття безкоштовної, рівноправної і якісної початкової та середньої освіти, що дозволяє домогтися затребуваних і ефективних результатів навчання.

4.2. До 2030 року забезпечити всім дівчаткам і хлопчикам доступ до якісних систем розвитку, догляду та дошкільного навчання дітей молодшого віку, щоб вони були готові до здобуття початкової освіти.

4.3. До 2030 року забезпечити для всіх жінок і чоловіків рівний доступ до недорогої та якісної професійно-технічної та вищої освіти, у тому числі університетської освіти.

4.4. До 2030 року істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, у тому числі професійно-технічними навичками, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю.

4.5. До 2030 року ліквідувати гендерну нерівність у сфері освіти і забезпечити рівний доступ до освіти та професійно-технічної підготовки всіх рівнів для уразливих груп населення, у тому числі інвалідів, представників корінних народів і дітей, які перебувають в уразливому становищі.

4.6. До 2030 року забезпечити, щоб всі молоді люди і значна частка дорослого населення, як чоловіків, так і жінок, вміли читати, писати і рахувати.

4.7. До 2030 року забезпечити, щоб усі учні здобували знання і навички, необхідні для сприяння

сталому розвитку, у тому числі шляхом навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток.

4.a. Створювати й удосконалювати навчальні заклади, що враховують інтереси дітей, особливі потреби інвалідів і гендерні аспекти, та забезпечити безпечне, вільне від насильства і соціальних бар'єрів та ефективне середовище навчання для всіх.

4.b. До 2020 року значно збільшити в усьому світі кількість стипендій, які надаються країнам, що розвиваються, особливо найменш розвиненим країнам, малим острівним державам, що розвиваються, й африканським країнам, для здобуття вищої освіти, включаючи професійно-технічну освіту і навчання з питань інформаційно-комунікаційних технологій, технічні, інженерні та наукові програми, у розвинених країнах та інших країнах, що розвиваються.

4.c. До 2030 року значно збільшити кількість кваліфікованих учителів, у тому числі шляхом міжнародного співробітництва у підготовці вчителів у країнах, що розвиваються, особливо в найменш розвинених країнах і малих острівних державах, що розвиваються [3].

Головною функцією освіти є розвиток людини. Освіта має забезпечити кожному, хто навчається, широкі можливості для здобуття таких умов розвитку та підготовки до життя: знань про людину, природу та суспільство, що сприяють формуванню наукової картини світу як основи світогляду та орієнтації у виборі сфери майбутньої практичної діяльності; досвіду комунікативної, розумової, емоційної, фізичної, трудової діяльності, що сприяє формуванню основних інтелектуальних, трудових, організаційних умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті для участі у суспільному виробництві, продовженні освіти та самоосвіти; досвіду творчої діяльності, що відкриває простір для розвитку індивідуальних здібностей особистості та забезпечує її підготовку до життя в умовах соціально-економічного та науково-технічного прогресу.

Тенденціями розвитку ринку освітніх послуг в Україні:

- збільшення частки платних освітніх послуг;
- посилення інвестиційної привабливості освіти;
- підвищення інституційної автономності закладів освіти;
- динамічний розвиток економіки;

- реформування ринку праці;
- посилення взаємозалежності між вищими і організаціями як кінцевими споживачами;
- демографічний спад;
- підвищення ролі консалтингу та тестування серед пропонованих освітніх послуг;
- падіння рівня престижності професійної освіти.

Для ефективного застосування Глобальних цілей сталого розвитку необхідно, в першу чергу, готувати висококваліфіковані кадри кадрів та будувати інноваційні інститути, організаційно-фінансової та організаційної інфраструктури системи освіти.

Тож як зазначається в Законі України «Про вищу»: вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [1].

Освітній потенціал включає в себе як нагромаджені витрати суспільства на функціонування формальної і неформальної систем освіти, так і духовний компонент — це нагромаджені традиції, моральні та суспільні цінності, а також цінності колективізму та спільності. Духовний компонент взагалі неможливо виміряти, він не піддається кількісним визначенням, але саме він визначає динаміку інших складових, що мають кількісні параметри.

Сутність освітнього потенціалу стійкого розвитку регіонів України слід розглядати у різних аспектах, а саме: людський капітал, трудовий потенціал, інтелектуальний капітал, людський фактор, людський потенціал, інноваційний потенціал, науково-технічний потенціал тощо.

Визначення кількісних параметрів освітнього потенціалу потребує цілого комплексу показників, як в абсолютному вимірі (наявність навчальних закладів, величина витрат, чисельність учнів і студентів), так і у відносному (частка суспільних витрат на освіту, частка учнів і студентів у загальній кількості населення, середня тривалість навчання одного працівника, нагромаджений фонд навчання в людинороках або у вартісних показниках). Складність дослідження полягає у особливій природі освітньої діяльності, що є сферою духовного виробництва і важко підлягає вираженню у економічних показниках [4].

Формування контингенту здобувачів вищої освіти початкового та першого рівнів значною мірою визначається кількістю випускників шкіл –

потенційних студентів ЗВО. Після 2003 р. показник поступово знизився і в 2018 р. склав лише 195,0 тис. осіб, що на 63,0% менше, ніж у 2003 р. Така ситуація пов'язана, перш за все, з демографічною кризою, яка спостерігалася в Україні у період, що розглядається, і яка не могла не відобразитися на кількості студентів ЗВО.

Упродовж 2021–2026 рр., зважаючи на вікову структуру населення України, кількість випускників шкіл буде потроху зростати, і до 2031 р. майже не змінюватиметься. Тож можна очікувати на збільшення потенційної кількості абітурієнтів. Але за 10 років відбудеться нова спадна хвиля кількості випускників, що створює додаткові ризики для довгострокового розвитку вищої освіти.

Підтверджує вищезазначені тенденції і показник охоплення вищою освітою населення України. Якщо у 2008 р. на 10 тис. населення припадало 512 студентів університетів, академій та інститутів, то в 2019 р. показник склав вже 302 особи. А кількість студентів коледжів, технікумів, училищ на 10 тис. населення України за період, що розглядається, мала стійку тенденцію до зниження – майже в три рази, зі 120 студентів у 1995 р. до 41 у 2019 р. [2].

Виходячи із вищезазначеного, Україна має враховувати вимоги глобальної економіки, і передусім панування в світі інформаційних технологій і комунікаційних мереж, досягнення випереджального накопичення інтелектуального потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvutku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
3. Інформаційний сайт Організація Об'єднаних Націй в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.
4. Хамініч С. Ю. Освітній потенціал в контексті маркетингу освіти. *Маркетинг освіти в умовах глобалізаційних викликів: моногр.* За заг. ред. проф. С. Ю. Хамініч; Дніпровський нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро: Вид-во «НоваІдеологія», 2020. С. 134–144.
5. Kasych A., Vochozka M. Conceptual provisions of development of Ukrainian national innovation system. *Науковий вісник Полісся.* 2017. № 2 (10), Ч. 2. С. 16–23.
6. Касич А. О. Зміст та завдання державної інноваційно-інвестиційної політики України. *Схід.* 2005. № 6 (72). С. 3–9.